

نقش خانواده به‌عنوان کوچک‌ترین واحد اجتماعی می‌تواند هم در جنبه مثبت آن یعنی ایجاد کانون آرامش و هم در جنبه منفی‌اش یعنی ایجاد آسیب اجتماعی بسیار مهم و تأثیرگذار باشد. از جمله وجوه منفی پدیدآمده از درون این نهاد اجتماعی، بروز آسیبی تحت عنوان «طلاق» است که آثار مخرب آن از ابعاد اجتماعی فوق‌العاده زیاد بوده و موجب ایجاد ناهنجاری‌های اجتماعی بسیاری می‌شود. در پیدایش این معضل، عوامل شناخته‌شده و ناشناخته‌ای دست به دست هم داده و موجب ناسازگاری زناشویی و انحلال خانواده و بالا رفتن نرخ طلاق در جامعه ایرانی بویژه در سال‌های اخیر شده است. این پدیده از طرف متخصصان رشته‌های مختلف علوم انسانی به گونه‌های متفاوتی مورد تحلیل و تبیین قرار می‌گیرد. یکی از این عوامل احتمالی تأثیرگذار بر افزایش روند طلاق در بین زوجین، «شبکه‌های اجتماعی» هستند. این پژوهش نیز به بررسی همین موضوع در دنیای واقعی پرداخته‌است.

■ بیان مسأله

جوامع امروزی با مشکلات و معضلات اجتماعی متعددی روبه‌رو هستند اما در همه جوامع برخی مسائل و مشکلات از درجه اهمیت بالاتری برخوردار هستند که به واسطه میزان آسیبی که بر پیگره جامعه وارد می‌کنند، می‌توان به اهمیت آنها پی برد. یقیناً یکی از مهم‌ترین این معضلات، پدیده «طلاق» است؛ چرا که صدمه‌های وارده از این معضل بر پیگره خانواده که مرکز ثقل جامعه محسوب می‌شود، وارد می‌آید. همان‌طور که می‌دانیم خانواده اولین و بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی موجود در جامعه است که هم ضامن سلامت و هم بقای آن تلقی می‌شود. از سوی دیگر شخصیت فرزندان در خانواده شکل گرفته و آنان را منطبق با الگوهای جامعه‌پار می‌آورد. اما خانواده همیشه قادر به نگهداشت، انسجام و هدایت اعضا به سمت یک هدف نیست و برخی اوقات دچار گسست در بین اعضای خود می‌شود که در نهایت این فاصله و گسست می‌تواند منجر به فروپاشی این نهاد بسیار مهم شود. در سال‌های اخیر روند بروز این پدیده در کشور بشدت در حال افزایش بوده است. از سیر صعودی طلاق در کشور در حال جداجا کردن رکوردهای جهانی است. طبق برآوردهای غیررسمی، ایران در زمینه آمار طلاق به رتبه چهارم جهان صعود کرده است. در ۵ سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ آمار طلاق از ۹۴ هزار به ۱۴۳ هزار افزایش یافته و در سال ۱۳۹۲ این آمار به بیش از ۱۴۴ هزار مورد رسیده است. آمار طلاق رسمی و درصد نسبت به سال ۹۱ از ۱۶۵۶۷ مورد در سال ۱۳۹۳ به ۲۶۶۶۲ مورد در سال ۱۳۹۲ رسیده است. (آیندهبان، ۱۳۹۳: صفحه ۵۲) سال ۹۲ میزان طلاق را ۳۴ درصد نسبت به سال ۹۱ از افزایش برخوردار بوده است که ۱۴/۲ درصد طلاق‌ها مربوط به سال اول زندگی و حدود ۵۰ درصد طلاق‌ها مربوط به ۵ سال اول زندگی است. سال ۲۰۱۲ از هر ۱۰ متوسط در ازای هر ۵ ازدواج، یک طلاق و در مقابل هر صد ازدواج، ۲۰/۱ طلاق به ثبت رسیده است.(مجزون، ۱۳۹۳) در میان عوامل اعلام‌شده برای علل طلاق در کشور، رقم قابل توجه یعنی ۴۲ درصد از طلاق‌ها تحت تأثیر عوامل اعلام‌نشده دسته‌بندی می‌شوند. بسیاری معتقدند بخش قابل توجهی از این عوامل اعلام‌شده در زمینه ناهنجاری‌های عاطفی و جنسی است. بسیاری از روانشناسان و متخصصان مشاوره خانواده، ناهنجاری‌ها و اختلاف‌های زوجین در مسائل عاطفی و جنسی را یکی از عوامل جدی و قابل توجه افزایش آمار طلاق در کشور می‌دانند و افزایش این ناهنجاری‌ها و اختلاف‌ها را زنگ خطر برای تحکیم نهاد خانواده توصیف می‌کنند. (آیندهبان، ۱۳۹۳: صفحه ۵۴) به نظر می‌رسد عدم جامعه‌پذیری صحیح زوجین ریشه عدم چنین مسائلی باشد، بدین معنا که عدم آشنایی مناسب و صحیح فرد با الگوها، هنجارها، تکالیف و انتظارات خود در زندگی زناشویی می‌تواند زمینه‌ساز بسیاری از مشکلات و ناهنجاری‌ها شود. آنچه بدیهی به نظر می‌رسد آن است که در زمان گذشتنه نهاد خانواده به عنوان تنها نهاد کارگزار جامعه‌پذیری افراد محسوب می‌شد، اما با توجه به تغییرات صورت‌گرفته و رشد فناوری و بروز پدیده‌های نوظهوری چون اینترنت، ماهواره، رسانه‌های

پژوهشی علمی درباره تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بروز پدیده طلاق

پس لرزه‌های شبکه‌های اجتماعی در دادگاه‌های خانواده

■ مسعود حسنوند

یکی از پرطرفدارترین رسانه‌ها هستند که مخاطبان بسیاری بویژه از قشر جوان دارند. ویژگی‌های تعاملی و شکل‌گیری بستر برای ایجاد روابط اجتماعی از دلایل مورد استقبال واقع شدن شبکه‌های اجتماعی است. شبکه‌های اجتماعی با قابلیت‌هایی که در اختیار کاربران خود قرار می‌دهند به ۵ اولویت اول کاربران اینترنت تبدیل شده‌اند. (اسلامی، ۱۳۹۲، صفحه ۱۷)
فرد در شبکه‌های اجتماعی با طیف وسیعی از افراد در ارتباط است و علایق خود در زمینه‌های مختلف را با آنها به اشتراک می‌گذارد. افراد در شبکه‌های اجتماعی می‌توانند هویتی کاملاً دلخواه داشته باشند و بر پایه همان هویت دلخواه ارتباط مجازی خود را با دیگران گسترش دهند. ظاهر این شبکه‌ها جمع‌گراست. امروز تغییرات فرهنگی موجب شده مردم ترجیح دهند تلفن همراه در سال ۹۱ نسبت به سال ۹۰ بیش از ۶۰/۶۳ درصد رشد را نشان می‌دهد. (مرکز مدیریت توسعه ملی اینترنت، ۱۳۹۲)
تعداد اعضای بزرگ‌ترین شبکه اجتماعی دنیا یعنی فیس‌بوک تنها پس از گذشت ۸ سال از شروع فعالیت (۴ فوریه ۲۰۰۶) در ماه سپتامبر سال ۲۰۱۲ از مرز یک میلیارد نفر گذشت و امروز از هر ۷ انسان یک نفر در آن عضو است. (Social Media Today، ۲۰۱۳)
گسترش شبکه‌های اجتماعی در میان جوامع امروزی به گونه‌ای است که اصلاً امکان کنترل سبک زندگی با این رسانه‌های جدید وجود ندارد، یعنی سبک زندگی‌ای که در یک جامعه آرمانی و مطلوب چه دینی و چه غیردینی تصور می‌کنید، قابلیت سازگار شدن با شبکه‌های اجتماعی که فراگیر است و هیچ‌گونه کنترل و محدودیتی بر آن نیست را ندارد. حریم خصوصی غیرمطمئن از لوازم فرهنگی این شبکه‌های اجتماعی است. بین هویت حقیقی و هویت مجازی افراد در شبکه‌های اجتماعی شکاف وجود دارد و این کاملاً با آنچه در فرهنگ و سبک زندگی جامعه خانواده به‌عنوان رسانه می‌دهد گنجانند و حتی نسل قدیم از روابط اجتماعی خارج از فضای نت و فرورفتن در دنیای مجازی خودساخته، هشدار می‌دهد. نتایج بررسی‌های محققان دانشگاه شیلی نشان می‌دهد گذراندن زمان در شبکه‌های اجتماعی باعث تخریب زندگی زناشویی همچنین بروز افسردگی در افراد می‌شود. بر همین اساس، میزان طلاق و جدایی در افرادی که زمان زیادی را در شبکه‌های اجتماعی می‌گذرانند، به مراتب بیشتر تجربه می‌کنند. دکتر «کواترو سباستین» استاد دانشگاه می‌گوید: «شبکه‌های اجتماعی به دلیل اعتیادآور بودن، باعث کاهش توجه زوجین به یکدیگر

جامعه‌شناختی میزان گرایش به طلاق داشته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد برآورده نشدن انتظارات همسران از یکدیگر، میزان تصور مثبت از پیامدهای طلاق، دخالت دیگران در زندگی زوجین، تفاوت سنی، تفاوت تحصیلی و تفاوت عقاید همسران به صورت‌های مستقیم و غیرمستقیم بر میزان گرایش به طلاق تأثیر دارند.
■ **نتایج به‌دست آمده از یک پژوهش علمی درباره تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بروز پدیده طلاق**
آیا اصولاً می‌توان بین بروز طلاق در خانواده‌های ایرانی و شبکه‌های اجتماعی رابطه‌ای تصور شد؟ اگر پاسخ مثبت باشد، این رابطه به چه نحو است و چه نتایجی را به دنبال خواهد داشت و راهکارهای مقابله با آن چیست؟پژوهش حاضر براساس هدف، تحقیقی - کاربردی و کمی است و براساس چگونگی جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، توصیفی - تحلیلی است، چرا که می‌خواهیم تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بروز پدیده طلاق را از نظر افراد متقاضی در شهر تهران مورد مطالعه قرار دهیم. جامعه آماری آن، شامل ۵۰ نفر از افرادی است که نیمه اول سال ۹۳ متقاضی طلاق بوده‌اند و جهت انجام این اسر به دادگاه‌های خانواده شهر تهران مراجعه داشته‌اند.

■ نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد هر چه میزان حضور افراد در شبکه‌های اجتماعی بیشتر باشد، به همان اندازه گرایش به سبک زندگی مدرن نیز بیشتر می‌شود و همچنین تفاوت معناداری در سبک زندگی افراد عضو شبکه‌های اجتماعی و متقاضی طلاق نسبت به افراد غیر عضو وجود دارد. همچنین رابطه معناداری بین تقاضای طلاق و عضویت یکی از زوجین متقاضی طلاق در شبکه‌های اجتماعی وجود دارد. این نتایج با پژوهش‌های محمدرضا نعیمی (۱۳۸۷) که در یک پژوهش به بررسی تأثیر تعامل خانواده و ماهواره در بروز پدیده طلاق (مطالعه موردی شهرستان گرگان) پرداخته است و نتایج نشان‌دهنده تأثیر ماهواره در ایجاد ارزش‌های مدرن در زوجین و تأثیر خانواده در پیدایی ارزش‌های سنتی زوجین بوده است، همخوانی دارد.
ارتکولوژی‌های ارتباطی بودن و مجازی بویژه «شبکه‌های اجتماعی» الزام‌های جدی را بر هویت‌یابی افراد داشته است. رسک‌پذیری، انتقالی بودن احساسات و عواطف، دادن فرصت بازاندیشی، تقویت فردی بودن، استقلال عمل و انتخابی بودن، ایجاد تعارض، دوسویگی و بحران در هویت، جبران کردن برخی کاستی‌های فضای عمومی و حقیقی، خصوصی کردن دنیسای زندگی، فرامشی ساختن رسانه و فردی ساختن هویت، پیچیدگی در هویت، زیباسازی زندگی روزمره، جزء-جزء کردن هویت، ارزشمند کردن تمایز و اهمیت دادن به سبک زندگی از جمله تأثیرات مفروض فضای مجازی بر ارزش‌ها، هویت و گرایش‌های افراد جامعه بویژه زوجینی است که در سال‌های اولیه و بحرانی پس از ازدواج به سر می‌برند. امروز به دلیل افزایش ضریب نفوذ شبکه‌های اجتماعی بویژه با گسترش تلفن‌های همراه هوشمند در بین اقشار جامعه، نمی‌توان کارکرد شبکه‌های اجتماعی را به عنوان یکی از کارگزاران جامعه‌پذیری نادیده گرفت یا حذف کرد بلکه باید با دقت درست با این پدیده نوظهور مواجه شد تا از تعارض نتوان از الگوپذیری‌های متفاوت و آسیب‌های بنیادین بر نهاد خانواده که در صورت جدی نگرفتن آن منجر به طلاق بین زوجین می‌شود، جلوگیری کرد. راه مقابله با آسیب‌های ناشی از شبکه‌های اجتماعی و ممانعت از شکل‌گیری تضاد الگوها و ارزش‌های سنتی و مدرن بین زوجین آن است که خانواده‌ها خود به شناخت دقیق الگوها و ارزش‌های مهم موجود بپردازند و نحوه درست استفاده کردن از شبکه‌های اجتماعی را به فرزندان و جوانان خود بیاموزند و با توجه به نفوذ قابل توجه نهاد خانواده در انتقال هنجارها و ارزش‌ها، با استفاده از سبک انتقالی درونی‌سازی و متقاعد کردن، به صورت ملایم، چنین سسکی را در انتقال الگوهای مورد نظرشان مدنظر داشته باشند.

متن کامل مقاله «تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بروز پدیده طلاق» به همراه منابع در روزنامه موجود است

نیروی کارآمد و متخصص در این حوزه» است. به‌سادگی می‌توان دریافت‌رسانه ملی نتوانست آن‌گونه که باید مخاطبان داخلی در حوزه هسته‌ای را اقناع کند؛ وقتی هیچ یک از خبرنگاران اعزامی با مستقراً در محل مذاکرات سواد دیپلماتیک و هسته‌ای ندارند، آن‌هم در شرایطی که امروز خبرنگاری تخصصی یکی از شاخه‌های مهم حوزه رسانه است. شاید مهم‌ترین نمود این مسأله تفاوت گزارش‌های لحظه به لحظه و تحلیلی سی‌ان‌ان، بی‌بی‌سی، راشاتودی، فاکس نیوز و… از محل مذاکرات با گزارش خبرنگار صدا و سیما باشد می‌شود درک ما از واقعیات مذاکرات تماماً همانی باشد که توسط طرف مقابل و رسانه‌هایش ساخته می‌شود. این بی‌اعتمادی تیم مذاکره‌کننده ایرانی به رسانه‌های داخلی و عدم وجود فضای فعال رسانه‌ای اطراف خود حتی باعث دردرسر این تیم نیز شده و امروز آنها باید داخل واقعیت‌کنند که متن غربی‌ها مورد اعتماد نیست حال آنکه خود به‌دلیل عدم ارتباط صحیح با رسانه ملی – که مقداری از آن به‌خاطر نگاه غلط دولتمردان به رسانه ملی است- باعث شدند این فرصت و ظرفیت بزرگ به هدر رود.

■ **عدم درک اهمیت مذاکرات از سوی رسانه ملی**
و شاید نداشتن نیروی کارآمد و متخصص برای این حوزه اما مسأله مهم دیگر خلأیی است که در خود سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی وجود دارد و آن «عدم درک اهمیت مذاکرات» و «شاید نداشتن

تأملات

تقویم تاریخ

رحلت عالم بزرگ

«سیدحسین کوه‌کمره‌ای» (۱۲۹۹ ق)
عالم بزرگ آیت‌الله سیدحسین کوه‌کمره‌ای از بزرگان علمای شیعه است که نَسَب شریفش با ۲۴ واسطه به امام حسین(ع) می‌رسید.وی پس از فراگیری مقدمات راهی نجف اشرف شد و سال‌ها در عتبات عالیات از محضر شیخ کاشف‌الغله، شیخ محمدحسن صاحب‌جوهار و شیخ‌انصاری بهره‌مند شد. آیت‌الله کوه‌کمره‌ای در فقه و اصول استاد بود و پس از مرحوم شیخ‌انصاری از زعمای حوزه عراق به شمار می‌رفت و قسمتی از بلاد جهان تشیع از ایشان تقلید می‌کردند. گویند بیش از ۸۰۰ نفر از فضلاء بزرگ در محضر درس او حضور می‌یافتند. حضرات آیات میرزا موسی تبریزی و شیخ حسن مامقانی از جمله شاگردان این فقیه فرزانه بودند. آیت‌الله کوه‌کمره‌ای همچنین رساله‌هایی در باب عبادات، فروع دین و احکام جلال و حرام به رشته تحریر درآورده‌است. وفات این عالم ربانی در نجف اشرف واقع شد و در مقبره‌ای که به نام خودش و در مقابل مقبره استادش، محمدحسن نجفی صاحب‌جوهار، قرارداشت به خاک سپرده شد.

■ ■ ■

تقسیم برلین پایتخت آلمان به ۲ قسمت شرقی و غربی (۱۹۴۹م)

به موجب توافق‌هایی که پس از جنگ دوم جهانی بین ۴ دولت اشغال‌کننده آلمان صورت گرفت، آلمان بین این ۴ دولت تقسیم شد و برلین پایتخت آلمان نیز با اینکه در وسط منطقه اشغالی شوروی واقع بود، در اختیار ۴ دولت شوروی، فرانسه، انگلستان و آمریکا قرار گرفت. اما پس از چندی، اتحاد جماهیر شوروی با هدف خارج کردن نیروهای نظامی غرب از آلمان شرقی، شهر برلین را محاصره کرد و همه راه‌های زمینی و آبی منتهی به آن را بست. استدلال استالین این بود که اگر غرب خواستار تشکیل کشور آلمان غربی است، لازم نیست به حضور خود در آلمان شرقی ادامه دهد. در این میان، شورای امنیت ملی آمریکا نیز با هدف مقابله با شوروی، دو گروه از بمب‌افکن‌های خود را که حامل بمب‌های هسته‌ای بودند، به انگلستان اعزام کرد. در این میان، پیمان آتلانتیک شمالی، ناتو در چهارم آوریل ۱۹۴۹م تشکیل شد و آمریکا با شکستن محاصره برلین، تا آستانه جنگ با شوروی پیش رفت. ادامه این بحران در نهایت به تقسیم برلین به ۲ قسمت شرقی و غربی در دوازدهم مه ۱۹۴۹م انجامید. برلین تا سال ۱۹۸۹م همچنان ۲ نیمه بود و در نهایت در نهم نوامبر این سال، باتخریب دیوار برلین، پایتخت آلمان یکپارچگی خود را به دست آورد.

■ ■ ■

اعلام آتش‌بس میان جمهوری آذربایجان و ارمنستان (۱۹۹۴م)

پس از شکل‌گیری اتحاد جماهیر شوروی، مقامات مسکو بر این تصمیم مَرده بودند که منطقه قره‌باغ که اکثر جمعیت آن را ارمنه تشکیل می‌دهند و در دل جمهوری آذربایجان قرار دارد، باید به جمهوری آذربایجان منضم شود یا اینکه به کشور ارمنستان ملحق شود. این منطقه در سال ۱۹۲۳م به یکی از استان‌های جمهوری آذربایجان مبدل شد و سال‌ها بعد، اعتراضات عمومی سال ۱۹۸۸م، اولین نشانه‌های بی‌ثباتی در این گوشه از خاک کشور اتحاد جماهیر شوروی را آشکار کرد. پس از فروپاشی شوروی، این منطقه با ۴۴۰ کیلومترمربع مساحت، چند ماه پس از اعلام استقلال آذربایجان در سال ۱۹۹۱ خود را مستقل خواند. از آن زمان به بعد میان ارمنه قره‌باغ که از سوی ارمنستان حمایت می‌شدند و جمهوری آذربایجان جنگ در گرفت که به کشته شدن حدود ۵ هزار قره‌باغی و نزدیک به ۳۰ هزار آذربایجانی انجامید. همچنین نیروهای ارمنستان در سال ۱۹۹۲ به بهانه کمک به ارمنه قره‌باغ برای تجزیه جمهوری آذربایجان به این کشور حمله کردند و حدود ۲۰ درصد از خاک این کشور از جمله قره‌باغ را اشغال کردند. ۲ سال بعد، در دوازدهم مه سال ۱۹۹۴م با وساطت گروه مینسک که از طرف سازمان امنیت و همکاری اروپا، مامور پیگیری بحران قره‌باغ بود، آتش‌بس میان ۲ کشور برقرار شد. از آن زمان، قره‌باغ به یک جمهوری خودمختار داخلی تبدیل شد. با این حال، از سال ۱۹۹۸م به بعد، مسأله قره‌باغ یکی از مسائل سیاسی جمهوری آذربایجان را تشکیل داده و هنوز راه حل معقولی برای آن پیدا نشده است.